

Η Πολιτική Διαστήματος της ΕΕ για σκοπούς Ασφάλειας και Άμυνας: *Προτάσεις Εσωτερικής Πολιτικής*

Αλέξανδρος Κολοβός

Επίκουρος Καθηγητής Διαστημικής Τεχνολογίας στη Σχολή Ικάρων, Ταξίαρχος (ε.α). Πολεμικής Αεροπορίας

Copyright © 2014

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Βασιλ. Σοφίας 49, 106 76 Αθήνα

Τηλ.: +30 210 7257 110 | Fax: +30 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

All Rights Reserved

Η Πολιτική Διαστήματος της ΕΕ για σκοπούς Ασφάλειας και Άμυνας: Προτάσεις Εσωτερικής Πολιτικής

Αλέξανδρος Κολοβός

Επίκουρος Καθηγητής Διαστημικής Τεχνολογίας στη Σχολή Ικάρων, Ταξίαρχος (ε.α). Πολεμικής Αεροπορίας

Φωτογραφία εξωφύλλου: dream designs, FreeDigitalPhotos.net

Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το κείμενο πολιτικής είναι των συγγραφέων και δεν αντιπροσωπεύουν απόψεις του Ιδρύματος, του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Αλέξανδρος Κ. Κολοβός είναι Επίκουρος Καθηγητής Διαστημικής Τεχνολογίας στη Σχολή Ικάρων. Υπηρέτησε στη Πολεμική Αεροπορία (ΠΑ) από όπου αποστρατεύτηκε το 2008 με το βαθμό του Ταξίαρχου. Από το 1991 ως το 2006 υπήρξε προϊστάμενος του Εθνικού Κέντρου Διαστημικών Εφαρμογών (ΕΚΔΕ) της ΠΑ. Διδάκτωρ του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, με εξειδίκευση στο Διάστημα, εισηγήθηκε τη Πολιτική για το Διάστημα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, το Πρόγραμμα Παρατήρησης Γης όπως αυτό υλοποιείται σήμερα (συμμετοχή στα προγράμματα παρατήρησης γης Helios-2-MUSIS), συμμετοχή στο Δορυφορικό Κέντρο της ΕΕ και τη συγκρότηση ειδικού Γραφείου στο Επιτελείο Υπουργού. Στο πλαίσιο δύο ελληνικών Προεδριών ανέπτυξε πρωτοβουλίες για την Πολιτική Διαστήματος της ΔΕΕ (1998) και την αναγνώριση του ρόλου του Διαστήματος στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ, 2003) που έγιναν δεκτές από τα αρμόδια Συμβούλια Υπουργών. Το χρονικό διάστημα 1995-2007 συμμετείχε σε όλες τις διυπουργικές Επιτροπές για το Διάστημα. Πλήρες βιογραφικό βρίσκεται ανηρτημένο στην ιστοσελίδα της Πολεμικής Αεροπορίας: http://www.haf.gr/el/career/academies/si/training/cvs/kolobos_cv.pdf

Περίληψη

Το κείμενο αυτό στοχεύει να ενημερώσει και ενδεχομένως ευαισθητοποιήσει επαρκείς νεότερες δυνάμεις που λειτουργούν σε φορείς στους χώρους της ασφάλειας και της άμυνας της χώρας σχετικά με τη σημασία των διαστημικών εφαρμογών και λειτουργιών στη διαχείριση κρίσεων καθώς και για τις κατευθύνσεις που έχουν δοθεί από την Ευρώπη, στους τομείς αυτούς, που δίδουν το βάρος στους χρήστες, στις ανάγκες τους και στις συνέργειες μεταξύ των. Δεδομένου ότι οι ανάγκες διαστημικών συστημάτων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή συνδυασμένων μη στρατιωτικών και στρατιωτικών επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων συμπίπτουν, προτείνονται επιγραμματικά μια σειρά Προτάσεων Πολιτικής στο τομέα του Διαστήματος προκειμένου να εναρμονιστεί το εσωτερικό επίπεδο με τις διεθνείς τάσεις που δίνουν έμφαση στην συνέργεια μεταξύ μη στρατιωτικών και στρατιωτικών παραγόντων. Κύρια κριτήρια για τις ακόλουθες επιγραμματικές προτάσεις πολιτικής, αποτελούν οι κατευθύνσεις για τις συνέργειες που απαιτούνται μεταξύ των φορέων/χρηστών ασφάλειας και άμυνας. Για να αναπτυχθούν αυτές απαιτείται επίγνωση για το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, εκπόνηση πολιτικής, συγκρότησης κατάλληλων δομών / μηχανισμών και θεσμοθέτησης μόνιμου δομημένου διαλόγου, που δύναται να οδηγήσουν στη κοινή εκμετάλλευση των προϊόντων που παρέχουν τα δορυφορικά συστήματα «διπλής χρήσης», προς όφελος των επιχειρήσεων και των αποστολών που επιτελούνται από τους φορείς ασφάλειας και άμυνας της χώρας.

Λέξεις -Κλειδιά

Διάστημα, δορυφόροι, ασφάλεια, άμυνα, εθνική Πολιτική Διαστήματος, Ευρωπαϊκή Πολιτική Διαστήματος, εθνική Οργάνωση, φορέας, ΕΕ, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος, ESA, ESPI, ΕΛΙΑΜΕΠ, ΕΟΔ, ΥΠΕΘΑ, ΥΠΡΟΠΟ, συνέργειες, παρατήρηση γης, επικοινωνίες, πλοήγηση, έρευνα-διάσωση, Επιτροπή Σοφών, συντονισμός, απαιτήσεις, ιεράρχηση, ΚΕΠΠΑ, Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας, ΚΠΑΑ, ΕΠΑΑ, ΕΠΑΑ και Διάστημα, CFSP, ESDP, CSDP, Space, Helios-2, Hellas Sat, Galileo, GMES, Copernicus, Bildt, Wise, Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, Sentinel, Προεδρία, ΓΕΕΘΑ, ΓΕΑ, ΕΚΔΕ, ΔΣΕ

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή	5
II. Εννοιολογικός Προσδιορισμός	6
III. Η διστακτική προσέγγιση των πτυχών ασφάλειας και άμυνας του Διαστήματος από την ΕΕ & ο Ρόλος της Ελλάδας	8
IV. Ασφάλεια, Άμυνα και Διάστημα: Προτάσεις Εσωτερικής Πολιτικής	14
1. <i>Η επίγνωση επί των Νέων Τάσεων</i>	<i>18</i>
2. <i>Οι ευρωπαϊκές κατευθύνσεις ως οδηγός για την υιοθέτηση θεσμικών αλλαγών</i>	<i>19</i>
Κείμενα Πολιτικής ΕΛΙΑΜΕΠ	22
Το ΕΛΙΑΜΕΠ	23

Η Πολιτική Διαστήματος της ΕΕ για σκοπούς Ασφάλειας και Άμυνας: Προτάσεις Εσωτερικής Πολιτικής

I. Εισαγωγή

Η εκμετάλλευση του Διαστήματος αποτελεί μια από τις πιο ενδιαφέρουσες θεματικές στο χώρο των διεθνών σχέσεων μιας και αποτελεί μια περιοχή που εκτείνεται πέραν από τις παραδοσιακές περιοχές άσκησης της εθνικής κυριαρχίας. Το Διάστημα αποτελεί την τέταρτη διάσταση της στρατιωτικής ισχύος (πέραν της κλασσικής τριάδας: της γης, του αέρα και της θάλασσας). Ιστορικά η εκμετάλλευση της δορυφορικής τεχνολογίας λειτούργησε ως πολλαπλασιαστής ισχύος αλλά και ταυτόχρονα ως σταθεροποιητικός παράγων, σε όλα τα επίπεδα: στρατηγικό, επιχειρησιακό και τακτικό.

Η διπλή αυτή ιδιότητα των δορυφορικών δυνατοτήτων, που από τη μια πλευρά να μπορούν να υποστηρίξουν μια μεγάλη ποικιλία παντός είδους επιχειρήσεων και αποστολών αλλά και από την άλλη να μπορούν να ελαττώνουν τους φόβους για αιφνιδιαστική επίθεση και να παρέχουν πολύτιμη βοήθεια στην επαλήθευση τήρησης των συμφωνιών, είναι αποκαλυπτική για τους βασικούς πυλώνες στους οποίους στηρίχθηκε η στρατηγική εκμετάλλευσης του Διαστήματος μέχρι σήμερα.

Διαχρονικά στα 57 χρόνια που χρονομετρά από την έναρξή της η Διαστημική Εποχή, τα κύρια παγκόσμια χαρακτηριστικά αυτής είναι ο ανταγωνισμός και η συνεργασία. Χωρίς να φιλοδοξεί να εξαντλήσει το θέμα, η παρούσα σύντομη αναφορά επιδιώκει να εστιάσει στα συναφή εκείνα ζητήματα που φαίνεται να είναι σημαντικότερα στο επίπεδο ενός περιφερειακού Οργανισμού, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να καταγράψει τους στόχους, τις τάσεις, καθώς και να κάνει κάποιες προτάσεις πολιτικής που κρίνονται ως σημαντικές για την υλοποίηση της Πολιτικής της ΕΕ στο Διάστημα στους τομείς της ασφάλειας και άμυνας της Ελλάδας.

II. Εννοιολογικός Προσδιορισμός

Κύριο βοήθημα της υπόψη εργασίας αποτελούν τα επίσημα κείμενα της ΕΕ για το Διάστημα της τελευταίας 15ετίας, τα οποία οριοθέτησαν το υφιστάμενο θεσμικό, νομικό και επιχειρησιακό περιβάλλον, μέσα στο οποίο αναπτύσσονται σήμερα οι διαστημικές δράσεις στην Ευρώπη. Εδώ θα πρέπει να γίνει εξαρχής ένας εννοιολογικός προσδιορισμός. Αν και οι μεγάλες παραδοσιακές δυνάμεις όπως οι ΗΠΑ και η Ρωσία χρησιμοποιούν και τον όρο Πολιτική και τον όρο Στρατηγική για το Διάστημα, άλλες χώρες χρησιμοποιούν είτε τον ένα όρο, είτε τον άλλο.

Σε εννοιολογικό επίπεδο, ο όρος Πολιτική, θέτει τους ιδεατούς στόχους του τι θέλουμε να κάνουμε. Ο όρος αυτός είναι ιεραρχικά υπέρτερος του όρου Στρατηγικής, που ταιριάζει τους στόχους που έθεσε η Πολιτική σε σχέση με τα υφιστάμενα μέσα, δηλαδή τι ρεαλιστικά μπορούμε να κάνουμε. Η Στρατηγική ομοίως θέτει προτεραιότητες ανάμεσα σε αυτά που θέλουμε να κάνουμε, λαμβάνοντας υπόψιν όλες τις πτυχές των διαστημικών δραστηριοτήτων (πολιτικές, εμπορικές, αμυντικές) και συνδέει τους υφιστάμενους πόρους σε σχέση με αυτά.

Ορθολογικά μια χώρα καθορίζει πρώτα τη Πολιτική της και ακολούθως εκπονεί τη Στρατηγική υλοποίησης της. Κάποιες χώρες έχουν και Πολιτική για το Διάστημα και Στρατηγική. Κάποιες άλλες, έχουν μόνο καθορισμένη Πολιτική χωρίς να έχουν προσδιορίσει τη Στρατηγική τους, αν και στη πράξη έχουν επιχειρησιακά ενεργά προγράμματα για το Διάστημα, τα οποία αναπτύσσονται ασυντόνιστα (πχ Ρωσία). Τέλος σε κάποιες μικρότερες χώρες, δεν υφίσταται καθόλου Πολιτική ή Στρατηγική, χωρίς αυτό όμως να έχει αποβεί περιοριστικό για τη συμμετοχή τους πχ σε διαστημικά προγράμματα (πχ Ελλάδα). Στην Ευρώπη, η διάκριση αυτή για τους περισσότερους είναι ασαφής. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μεν Πολιτική για το Διάστημα, αλλά δεν έχει Στρατηγική (αν και έχει προσπαθήσει). Αντί αυτής έχει παγιωθεί η ορολογία Πρόγραμμα, δηλαδή η Πολιτική να υλοποιείται από ένα Πρόγραμμα δράσεων για το Διάστημα.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, ο όρος Πολιτική Διαστήματος και Στρατηγική Διαστήματος χρησιμοποιείται χωρίς ιδιαίτερη διάκριση. Και αυτή τελικά η ορολογία (Ευρωπαϊκή Πολιτική Διαστήματος και Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για το Διάστημα) είναι αυτή που ενσωματώθηκε επίσημα όχι μόνο στην απόφαση του Συμβουλίου για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Διαστήματος του 2007, αλλά και μεταγενέστερα στη Συνθήκη της Λισσαβώνας (που τέθηκε σε

ισχύ τη 1^η Δεκεμβρίου 2009 και όπου το Διάστημα αναγνωρίζεται πλέον ως επίσημη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης), όπου αναφέρονται τα ακόλουθα:¹

«Άρθρο 172α

1. Προκειμένου να προωθηθούν η επιστημονική και τεχνική πρόοδος, η βιομηχανική

ανταγωνιστικότητα και η εφαρμογή των πολιτικών της, η Ένωση καταστρώνει Ευρωπαϊκή Πολιτική Διαστήματος. Για τον σκοπό αυτό, μπορεί να προωθεί κοινές πρωτοβουλίες, να υποστηρίζει την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη και να συντονίζει τις αναγκαίες προσπάθειες για την εξερεύνηση και τη χρησιμοποίηση του διαστήματος.

2. Προκειμένου να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της παραγράφου 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, θεσπίζουν τα απαραίτητα μέτρα, που μπορούν να λάβουν τη μορφή ενός Ευρωπαϊκού Προγράμματος για το Διάστημα, αποκλεισμένης οποιασδήποτε εναρμόνισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών».

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια Στρατηγική, εξακολουθεί να χρησιμοποιείται στην ΕΕ, όχι όμως τόσο οριζόντια αλλά κυρίως κάθετα, δηλαδή σε συγκεκριμένες θεματικές ή ακόμα και σε ορισμένα Κράτη-Μέλη. Επισημαίνεται ότι η Συνθήκη της Λισσαβώνας καθιστά σαφές ότι *«Στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαστήματος, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών».*²

¹ Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, που υπογράφηκε στη Λισσαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007, Επίσημη Εφημερίδα C 306 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007/C 306/01. Οι προβλέψεις του άρθρου 172^α, αναφέρονται ακολούθως στο άρθρο 189 της Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση - Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Πρωτόκολλα - Παραρτήματα - Δηλώσεις οι οποίες προσαρτώνται στην Τελική Πράξη της Διακυβερνητικής Διάσκεψης η οποία υιοθέτησε τη Συνθήκη της Λισσαβώνας που υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 - Πίνακας αντιστοιχίας, *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 326 της 26/10/2012 σ. 0001 – 0390.*

² Άρθρο 2Γ, παρ. 3

III. Η διστακτική προσέγγιση των πτυχών ασφάλειας και άμυνας του Διαστήματος από την ΕΕ & ο Ρόλος της Ελλάδας

Σε σχέση με τη πρώτη «διαστημική δύναμη» τις Ηνωμένες Πολιτείες, που χρησιμοποιεί τα διαστημικά συστήματα ως μέσο εξασφάλισης στρατηγικής, πολιτικής, επιστημονικής και οικονομικής ηγεσίας, συνδυάζοντας τις έννοιες της "διαστημικής κυριαρχίας" (space dominance) και της "κυριαρχίας στον χώρο των πληροφοριών" (information dominance), για τις οποίες οι ΗΠΑ αφιερώνουν εξαπλάσιους δημόσιους πόρους στο διάστημα απ'ό,τι το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, η Ευρώπη επέλεξε, αρχικά τουλάχιστον, μια άλλη οδό. Οι κύριοι παίκτες στο τομέα αυτό υπήρξαν ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος (European Space Agency), ένας πολιτικός διακυβερνητικός οργανισμός για την έρευνα και ανάπτυξη στο Διάστημα που συνέβαλλε επιτυχώς επί 35 έτη στην ανάπτυξη του Διαστήματος στην Ευρώπη, και η Ευρωπαϊκή τότε Κοινότητα.

Κύριες προτεραιότητες που προέκυψαν από τη συνεργασία μεταξύ τους ήταν να δοθεί βάρος σε μη στρατιωτικές εμπορικές πτυχές, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών εκτόξευσης και των δορυφόρων, στην καταβολή προσπαθειών για την ανάπτυξη της επιστήμης, της έρευνας για καινοτόμες εφαρμογές και των συναφών υποδομών, στη βιομηχανική πολιτική που αποβλέπει στην ανάπτυξη ανταγωνιστικής βιομηχανικής βάσης, στη γεωγραφική κατανομή των δραστηριοτήτων, και τέλος στην επιλογή της διεθνούς συνεργασίας με τις μεγάλες διαστημικές δυνάμεις. Στις πρώτες θεσμικές προσπάθειες ο όρος «άμυνα» απουσιάζει εντελώς, ενώ αντίθετα ο όρος «ασφάλεια» πρωτοπαρουσιάστηκε σε μια από τις ουσιαστικές πολιτικές προσπάθειες που έγινε το 1999 στην Ευρωπαϊκή τότε Κοινότητα που αφορούσε στην *«Ανάπτυξη Μιας Συνεκτικής Ευρωπαϊκής Διαστημικής Στρατηγικής»*.³

Συγκεκριμένα η ανωτέρω απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ υπογράμμιζε *«την ανάγκη αντιμετώπισης, μέσω μιας συνολικής διαστημικής στρατηγικής, των προκλήσεων στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, των μεταφορών και του περιβάλλοντος, ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ επίσης τη σημασία των διαστημικών τεχνολογιών για τα ζητήματα ασφάλειας»*. Σημειώνεται ότι ο όρος «ασφάλεια» απουσίαζε από το βασικό κείμενο για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ένα χρόνο πριν.⁴ Ο όρος «ασφάλεια» εξακολουθεί να υφίσταται και το 2000, στο Ψήφισμα του Συμβουλίου της

³ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 1999, (1999/C 375/01)

⁴ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1998 για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 224 της 17/07/1998 σ. 0001 - 0002

16ης Νοεμβρίου 2000 για την «Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική»⁵, πλην όμως επικεντρωνόμενος δειλά σε ένα επιμέρους τομέα, στον τομέα της παρατήρησης γης μόνο.

Ειδικότερα, η παρ. 7, αναφέρεται ότι το Συμβούλιο «σημειώνοντας τη σπουδαιότητα των δορυφορικών δεδομένων για τη διαχείριση του περιβάλλοντος και τη χωροταξία, τη διαφύλαξη ανθρώπινων ζών κατά τη διαχείριση των συνεπειών των καταστροφών, την παρακολούθηση των κινδύνων και την ενίσχυση της ασφάλειας των πολιτών, και σημειώνοντας την ανάγκη ανάπτυξης, χωρίς καθυστέρηση, επιχειρησιακών ή προ-επιχειρησιακών υπηρεσιών εφαρμογής, ΕΝΘΑΡΡΥΝΕΙ την πρωτοβουλία "GMES"⁶ για την επιτήρηση και την προστασία του περιβάλλοντος».

Στο ίδιο ψήφισμα το Συμβούλιο ζητεί από την Επιτροπή, να συστήσει, το συντομότερο δυνατό, σε συνεργασία με τον ΕΟΔ, και το αργότερο έως το τέλος του 2000, μια Κοινή Ομάδα Δράσης υψηλού επιπέδου (Task Force), στην οποία θα συμμετέχουν η Επιτροπή και το εκτελεστικό όργανο του ΕΟΔ με αποστολή την εμβάθυνση της ευρωπαϊκής διαστημικής στρατηγικής και την εκπόνηση προτάσεων για την εφαρμογή της, στις εργασίες της οποίας θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξελίξεις όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ESDP/ΕΠΑΑ). Έτσι για πρώτη φορά το 2000, έστω και λεκτικά, γίνεται στο ανώτατο επίπεδο της ΕΕ η σύνδεση της ESDP με το Διάστημα.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί η συμβολή του εξαιρετικού κειμένου «Αναφορά των Σοφών» που ανατέθηκε από τον ΕΟΔ σε 3 ειδικούς (με επικεφαλής τον πρώην Σουηδό Πρωθυπουργό Carl Bildt) στις 31 Μαρτίου 2000 και παρουσιάστηκε τη 9^η Νοεμβρίου 2000,⁷ στο οποίο γίνεται εκτενής αναφορά στις δυνατές συνέργειες στο Διάστημα μεταξύ του πολιτικού και του αμυντικού τομέα και επηρέασε έντονα τον τρόπο σκέψης στην ΕΕ αλλά και τον ίδιο τον ΕΟΔ.

Λίγοι, πλην των υπηρεσιακών παραγόντων ΥΠΕΘΑ και ΥΠΕΞ την εποχή εκείνη, γνωρίζουν τη συμβολή της Ελλάδας στο τομέα αυτό και αυτή ήταν σημαντική. Ήταν σε αυτό το πλαίσιο που η Ελληνική Προεδρία στην ΕΕ παρουσίασε το Σεπτέμβριο 2002 στη Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ (EUMC, 2^{ος} πυλώνας) τη πρωτοβουλία "ESDP and Space- «ΕΠΑΑ και Διάστημα»" η οποία επικεντρώθηκε στις πτυχές ασφάλειας και άμυνας και στο Διάστημα. Με κύριο επιχείρημα ότι

⁵ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2000 για την Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 371 της 23/12/2000 σ. 0002 - 0003

⁶ Η Ευρωπαϊκή Ένωση έκανε τη στρατηγική επιλογή να αναπτύξει μian ανεξάρτητη ευρωπαϊκή ικανότητα παρατήρησης της Γης από το Διάστημα με την ονομασία «Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας» (GMES), με σκοπό την παροχή υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος και της ασφάλειας. Η εκτόξευση του πρώτου δορυφόρου Sentinel με δυνατότητες «παντός καιρού-παντός φωτός», στο πλαίσιο του προγράμματος GMES, που πλέον μετονομάστηκε σε Copernicus, έγινε στις 3 Απριλίου 2014.

⁷ http://www.esa.int/About_Us/Welcome_to_ESA/Report_of_the_Wise_Men_disclosed_in_Paris_today_Towards_a_Space_Agency_for_the_European_Union

ενώ η πολιτική CFSP ανακοινώθηκε στο Μάαστριχτ το 1993 και η ESDP το 1998, αυτές έχουν ουσιαστικά αγνοηθεί τόσο στα μέχρι τότε ψηφίσματα του Συμβουλίου για τη Πολιτική-Στρατηγική της ΕΕ για το Διάστημα, όσο και ουσιαστικότερα στο Πρόγραμμα που υλοποιεί τα παραπάνω κείμενα [αφού και τα δύο μέχρι τότε τεχνικά προγράμματα Galileo (παγκόσμιο δορυφορικό σύστημα εντοπισμού θέσης) και το προαναφερόμενο GMES ήταν πολιτικού χαρακτήρα] παρουσίασε τη, μέχρι τότε παραγνωρισμένη, συμβολή του Διαστήματος στη Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.⁸

Άλλο επιχείρημα για την υπόψη πρωτοβουλία ήταν ότι στις επιχειρησιακές απαιτήσεις της ΕΕ είχαν συμπεριληφθεί μόνο ένα μέρος δορυφορικών συστημάτων (πχ συλλογή πληροφοριών), ενώ για άλλες απαιτήσεις (πχ όπως οι επικοινωνίες) δεν γινόταν καμμία μνεία στην δορυφορική τους διάσταση). Επίσης αναφέρθηκε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Commission, 1^{ος} πυλώνας) είχε ξεκινήσει άλλη πολιτική πρωτοβουλία (3/10/02) που αναμενόταν να περατωθεί μέχρι το τέλος του 2003 για μία συνολική Πολιτική για το Διάστημα, στην οποία υπήρχε πρόθεση να καλυφθούν για πρώτη φορά και τις απαιτήσεις ασφάλειας και άμυνας.

Η ελληνική πρωτοβουλία πρότεινε να ακολουθηθεί μία στρατηγική «μικρών βημάτων», η οποία στόχευε αρχικά στην δημιουργία ενός κειμένου στο οποίο θα αναφέρονται όλες οι στρατιωτικές εφαρμογές του Διαστήματος, το οποίο θα αποτελούσε την βάση για την μελλοντική δημιουργία μίας ειδικής Πολιτικής της ΕΕ για το Διάστημα στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ.

Μετά από δύο παρουσιάσεις στη Στρατιωτική Επιτροπή ΕΕ (25/9/02 και 12/3/03), ανατέθηκε από τη EUMC στο Στρατιωτικό Επιτελείο (EUMS) να ετοιμάσει κείμενο με τίτλο «Space needs required for EU-led operations» που στη συνέχεια εγκρίθηκε από τη Στρατιωτική Επιτροπή (EUMC).⁹ Ακολούθως το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (GAERC, 19/5/2003 με σύνθεση τους Υπουργούς Εξωτερικών και Άμυνας της ΕΕ) αναγνώρισε (για πρώτη φορά) *“τη σημασία των διαστημικών εφαρμογών και λειτουργιών που απαιτούνται για να ενισχυθούν οι δυνατότητες της ΕΕ, ώστε να διεκπεραιώσει αποστολές διαχείρισης κρίσεων”*.

Επίσης το Συμβούλιο έλαβε γνώση για την *“Πράσινη Βίβλο για το Μέλλον της Ευρώπης στο Διάστημα”*, που παρήχθη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία

⁸ Για μια παρουσίαση της ελληνικής πρωτοβουλίας, που εκπονήθηκε στο Εθνικό Κέντρο Διαστημικών Εφαρμογών (ΕΚΔΕ) του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, υπό το συντονισμό του ΓΕΕΘΑ, δείτε το Alexander Kolovos, “ESDP and SPACE: The Hellenic Presidency’s Initiatives in the Second Pillar”, EC’s workshop on ‘Security and Defence Dimension of Space: Challenges for EU» (Athens, 8-9 May 2003). <http://www.slideshare.net/alexanderkolovos/esdp-and-space-initiatives-athens-2003-kolovos?related=1> καθώς και το “The European Space Policy - Its Impact and Challenges for the European Security and Defence Policy”, European Space Policy Institute, ESPI Perspectives 27, 2 Sep. 2009, <http://www.espi.or.at/news-archive/399-2-september-2009-qespi-perspectives-on-the-impact-and-challenges-of-esp-for-esdp> (προσπελάστηκε στις 31/10/2014)

⁹ European Union Military Staff, "Space systems needs for military operations", (9793/03 dated 27 May 2003).

Διαστήματος (και στην οποία η Ελλάδα κλήθηκε να συμμετάσχει ως έχουσα τη Προεδρία) και κάλεσε τα Κράτη Μέλη να ανταποκριθούν σε αυτή την διαδικασία".¹⁰

Ετσι η Ελλάδα βρέθηκε παράλληλα να συμμετέχει στις πρωτοβουλίες και των δύο πυλώνων (Commission-CFSP/ESDP), κάτι που διευκόλυε ιδιαίτερα την υπερκέρραση των «καχυποπιών» που υπήρχαν στις σχέσεις των στο ευαίσθητο αυτό διαπυλωνικό θέμα «Διάστημα» αλλά και στο καλύτερο συντονισμό τους. Χαρακτηριστική της συνέργειας που επιτεύχθηκε από τη διαμεσολάβηση της Ελληνικής Προεδρίας, υπήρξε η παρουσίαση της «Πράσινης Βίβλου» από εκπρόσωπο της Επιτροπής (1^{ου} πυλώνας) στην Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) (15/4/03).

Η ΕΠΑ αποφάσισε όπως, το προαναφερθέν κείμενο του EUMS χρησιμοποιηθεί ως βάση για την εκπόνηση από τη Γραμματεία της συνεισφοράς του 2^{ου} Πυλώνα στις εν εξελίξει διαβουλεύσεις στα πλαίσια του «Green Paper». Σχετικό εύστοχο και εξαιρετικά ισορροπημένο κείμενο απεστάλη στην Ε. Επιτροπή¹¹, η οποία συμπεριέλαβε το ειδικό για την ΕΠΑΑ κεφάλαιο 3.4 [«Το Διάστημα ως συμβολή στην ΚΕΠΠΑ, ΕΠΑΑ και τη πρόβλεψη και παρακολούθηση ανθρωπιστικών κρίσεων»] στη Λευκή Βίβλο με τίτλο: « *Το Διάστημα: νέοι ευρωπαϊκοί ορίζοντες για μια διευρυνόμενη Ένωση- Σχέδιο δράσης για εφαρμογή της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής*»¹²

Με την εκπόνηση από το Στρατιωτικό Επιτελείο ενός κειμένου για τις διαστημικές δυνατότητες της ΕΕ, η ελληνική πρωτοβουλία εκπλήρωσε τον αρχικό σκοπό της¹³, ενώ με την με την

¹⁰ ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ, Η ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική, Βρυξέλλες, 21.1.2003, COM(2003) 17 τελικό, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52003DC0017> (προσπελάστηκε στις 31/10/2014)

¹¹ Σύμφωνα με την ΕΠΑ: «Μια αξιόπιστη ΚΕΠΠΑ / ΕΠΑΑ απαιτεί την αυτόνομη ικανότητα συλλογής και μετάδοσης πληροφοριών με σκοπό την υποστήριξη της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Τα χαρακτηριστικά των διαστημικών μέσων όπως η παγκόσμια κάλυψη και η απεριόριστη πρόσβαση πάνω από το χώρο κάθε επικράτειας κάνουν αυτά τα μέσα σχετικά με την ΚΕΠΠΑ / ΕΠΑΑ. Ειδικότερα, οι περιοχές της παρατήρησης γης, πλοήγησης και τηλεπικοινωνιών είναι σχετικές με την ΚΕΠΠΑ και την ΕΠΑΑ. Αυτές οι περιοχές προσφέρουν ευρύ πεδίο για συνεργασία στην ΕΕ... Υπό το πρίσμα της συνεχιζόμενης ανάπτυξης της ΕΠΑΑ, απαιτείται περαιτέρω τακτικός διαπυλωνικός προβληματισμός για να διασφαλιστεί ότι λαμβάνονται υπόψη οι πτυχές της ασφάλειας και της άμυνας της ΚΕΠΠΑ και ΕΠΑΑ κατά τη διάρκεια των περαιτέρω συζητήσεων σχετικά με μια Διαστημική Πολιτική και τα πιθανά προγράμματα της ΕΕ». PSC contribution to Green Paper Consultation on the EU Space Policy, SN 2211/1/03, REV 1, Brussels, 11 June 2003

¹² WHITE PAPER, Space: a new European frontier for an expanding Union– An action plan for implementing the European Space policy, COM(2003) 673 11.11.2003, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2014886%202003%20INIT>, (προσπελάστηκε στις 31/10/2014)

¹³ Πρόσθετα η Ελληνική Προεδρία είχε και τρία άλλα επιτεύγματα: Πρώτον μετά από πρότασή της δημιουργήθηκε μία Ομάδα ειδικών, με σκοπό να εξετάσει τις διάφορες διαστάσεις του Διαστήματος που επηρεάζουν τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, να καθορίσει επιχειρησιακές απαιτήσεις και να προτείνει λύσεις (ECAP Project Group on Space Assets). Δεύτερον, πραγματοποίησε στην Αθήνα (8-9/5/03), σε συνεργασία με την Commission ειδικό σεμινάριο που αφορούσε για πρώτη φορά – με τη συμμετοχή και του ΕΟΔ- τις διαστάσεις Ασφάλειας και Άμυνας της μελλοντικής Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής, όπου παρουσιάστηκαν οι ελληνικές πρωτοβουλίες. Τρίτο κατάφερε να συμπεριληφθεί η διάσταση «Ασφάλεια» στην καταληκτική διάσκεψη της Πράσινης Βίβλου για το μέλλον της Ευρώπης στο Διάστημα (23-24/6/03) και να τη παρουσιάσει. Δείτε το Alexander Kolovos, Albert Husniaux (NATO Chief Scientist), “The Security Dimension”, EC and ESA, «European Space Policy Consultation-Closing Conference» (Paris, 23-24/6/03). <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2014886%202003%20ADD%201>, pp.11-12

απόφαση της ΕΠΑ για την συνεισφορά του 2^{ου} Πυλώνα στην εν εξελίξει συζήτηση για το μέλλον της ΕΕ στο Διάστημα, επετεύχθη και ο δεύτερος στόχος της Προεδρίας, που ήταν η συνολική απάντηση στα ερωτήματα που έθετε η Commission στη Πράσινη Βίβλο.

Όντως ένα χρόνο μετά την αναγνώριση του ρόλου που το Διάστημα έχει για τους σκοπούς της ευρωπαϊκής πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας και μετά από μια σειρά διαβουλεύσεων το Συμβούλιο ενέκρινε για πρώτη φορά τη Πολιτική Διαστήματος για την ΕΠΑΑ, που υπήρξε και στόχος της Ελληνικής Προεδρίας. Με το ομότιτλο “ESDP and Space” με την ελληνική Πρωτοβουλία του 2002, η σημασία της τελευταίας αναγνωρίζεται στη 1^η παράγραφο του κειμένου, η οποία αναφέρει:

*«Ακολουθώντας μια λεπτομερή μελέτη των στρατιωτικών αναγκών που εκπόνησε η Ελληνική Προεδρία στις 15 Μαρτίου 2003, η σημασία των διαστημικών εφαρμογών και λειτουργιών αναγνωρίστηκε από το Συμβούλιο της 19^{ης} Μαΐου 2003 όσο και από την αναφορά της Προεδρίας για την ΕΠΑΑ που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Θεσσαλονίκη στις 19-20 Ιουνίου 2003».*¹⁴

Έτσι και από την αναγνώριση που έλαβε από την ΕΕ, εκτιμάται ότι η ελληνική πρωτοβουλία «ΕΠΑΑ και Διάστημα», συνέβαλε ουσιαστικά τόσο στην εκπόνηση του συνολικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής, που θα καλύπτει για πρώτη φορά τις διαστάσεις Ασφάλειας και Άμυνας, όσο και στην απαραίτητη θεσμική υποδομή για την ανάπτυξη των απαιτούμενων δορυφορικών δυνατοτήτων του 2ου Πυλώνα. Η αναγνώριση αυτή έγινε δημόσια και στη Καταληκτική Διάσκεψη της Επιτροπής-ΕΟΔ για το μέλλον της Ευρώπης στο Διάστημα, όταν ο τότε πρώην Πρωθυπουργός (και νυν ΥΠΕΞ) Σουηδίας Carl Bildt ανέφερε στην ομιλία του : «*Η Ελληνική Προεδρία έκανε για το Διάστημα ότι όλες οι άλλες προηγούμενες Προεδρίες μαζί*». (Παρίσι, 23/6/03).

Έκτοτε αναπτύχθηκαν μια σειρά δράσεις για το καθορισμό ενός οδικού χάρτη για τα στάδια υλοποίησης της Πολιτικής “ESDP and Space” προκειμένου αυτά να συμπεριληφθούν στην υπό εξέλιξη τότε Πολιτική Διαστήματος της ΕΕ¹⁵. Πράγματι στην τελική μορφή της υφιστάμενης

¹⁴ European Space Policy: "ESDP and Space", Council of the European Union, 11616/3/04 REV 3, 16 November 2004, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011616%202004%20REV%203> (προσπελάστηκε στις 31/10/2014)

¹⁵ «Αρχικός χάρτης πορείας για την επίτευξη των σταδίων που καθορίζονται στην ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική: ΕΠΑΑ και διάστημα» (9505/05), Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2005. <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209505%202005%20INIT> (προσπελάστηκε στις 31/10/2014)

συνολικής «Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής»¹⁶, εξακολουθεί να υπάρχει ειδική αναφορά για την «Ασφάλεια και άμυνα», ομοίως υπό τον αριθμό 3.4, η οποία αναφέρει και τα ακόλουθα:

«Η προσέγγιση της ΕΕ στη διαχείριση των κρίσεων δίνει έμφαση στην συνέργεια μεταξύ μη στρατιωτικών και στρατιωτικών παραγόντων. Οι ανάγκες διαστημικών συστημάτων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή συνδυασμένων μη στρατιωτικών και στρατιωτικών επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων συμπίπτουν. Πολλά μη στρατιωτικά προγράμματα έχουν πολυχρηστική ικανότητα, ενώ διάφορα προγραμματισμένα συστήματα, όπως τα προγράμματα GALILEO και GMES, μπορεί να έχουν στρατιωτικούς χρήστες. Τα κράτη μέλη στο Συμβούλιο¹⁷ προσδιόρισαν τις γενικές ανάγκες της Ευρώπης όσον αφορά το διαστημικό σύστημα για στρατιωτικές επιχειρήσεις και υπογράμμισαν την ανάγκη διαλειτουργικότητας μεταξύ μη στρατιωτικών και στρατιωτικών χρηστών».

¹⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική, COM(2007) 212 τελικό, Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2007, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0212&from=EN> (προσπελάστηκε στις 31/10/2014)

¹⁷ Ως άνω 9.

IV. Ασφάλεια, Άμυνα και Διάστημα: Προτάσεις Εσωτερικής Πολιτικής

Σκοπός του παρόντος κειμένου δεν είναι να προτείνει μία ακόμα εκτενή εισήγηση Πολιτικής ή Στρατηγικής για το Διάστημα¹⁸ (που άλλωστε η χώρα συνολικά δεν διαθέτει), αλλά να ενημερώσει και ενδεχομένως ευαισθητοποιήσει σήμερα επαρκείς νεότερες δυνάμεις για μία ολοκληρωμένη προσέγγιση για το Διάστημα, προκειμένου να δοθεί μία νέα ώθηση για αλλαγές. Όπως αναφέρεται συνεχώς σε ευρωπαϊκά κείμενα άλλωστε, η προστιθέμενη αξία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης βρίσκεται στο γεγονός ότι το σύνολο υπερβαίνει το άθροισμα των μερών του. Κύρια κριτήρια για τις ακόλουθες επιγραμματικές προτάσεις πολιτικής, αποτελούν οι κατευθύνσεις που δίδονται από το σημερινό θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ, τα συμπεράσματα που έχουν εξαχθεί από τις «διαστημικά προηγμένες ευρωπαϊκές χώρες», αλλά και οι διαπιστώσεις από την πολύχρονη παρουσία του συντάκτη στο εσωτερικό γίνεσθαι στον υπόψη τομέα.

Σε ότι αφορά στις γενικές απαιτήσεις για δορυφορικά συστήματα στον ειδικό χώρο της ασφάλειας, όπως έχουν καταγραφεί σε επιμέρους κείμενα, σε επίπεδο ΕΕ.¹⁹ Μάλιστα η αρμόδια Επιτροπή για μη στρατιωτικές πτυχές της διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ (CivCom- Committee for Civilian Aspects of Crisis Management) υπογράμμισε ότι πολλές από τις ανάγκες των χρηστών και των απαιτήσεων από τα διαστημικά συστήματα για τη σχεδίαση και τη διεξαγωγή επιχειρήσεων στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων ισχύουν εξίσου και για τις πολιτικές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων. Οι ανάγκες αυτές εντελώς περιληπτικά προσδιορίζονται σε:

- Σε Συλλογή πληροφοριών από τη δορυφορική παρατήρηση της Γης (εικόνες) που συμβάλλουν στη λήψη απόφασης αλλά και που χρησιμοποιούνται ως υπόβαθρο Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (πχ για για εντοπισμό φίλιων και εχθρικών δυνάμεων δυνάμεων, απεικόνιση απειλών, επιλογή συντομότερης οδού)
- Επικοινωνίες: για Διοίκηση και Έλεγχο κάτω από οιασδήποτε συνθήκες καιρού ή φωτός, αλλά και για επιχειρησιακές και τακτικές επικοινωνίες, ιδιαίτερα εάν δεν υφίσταται (ή δεν λειτουργεί) άλλη επικοινωνιακή υποδομή.
- Εντοπισμό Θέσης-Πλοήγηση-Χρονισμό. Η διαθεσιμότητα σε πραγματικό χρόνο του ακριβούς καθορισμού θέσης, της πλοήγησης με ακρίβεια καθώς και τα δεδομένα χρονισμού από δορυφορικά συστήματα είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική

¹⁸ Δείτε στα Αλέξανδρος Κολοβός, Διάστημα και Εθνική Ασφάλεια: Στρατηγικές και Πολιτικές Διαστάσεις», (Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ, Αθήνα, 2003).

¹⁹ Outline of Generic Space Systems Needs for Civilian Crisis Management Operations, June 2006, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/st10970_/st10970_en.pdf

διεξαγωγή των κάθε είδους λειτουργιών που απαιτούνται για την αντιμετώπιση κρίσεων. (πχ για βέλτιστη διασπορά μονάδων, διαχείριση περιπολιών).

- Έρευνα-Διάσωση, που υποστηρίζουν τη ταχύτερη διάσωση προσωπικού που βρίσκεται σε κίνδυνο κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων ή εκτάκτων αναγκών (πχ εξοπλισμός μονάδων-μέσων με δορυφορικά συστήματα.
- Καιρός, ωκεανογραφία και χαρτογράφηση. Η ανάλυση των καιρικών συνθηκών, του εδάφους και άλλων περιβαλλοντικών παραγόντων είναι ένα κρίσιμο βήμα για την προετοιμασία και τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων.

Μια σημαντική διαπίστωση, πέραν της πασιδηλούς «διπλής χρήσης» των δορυφόρων, που έχει ήδη καταγραφεί από τον ΕΟΔ για την αποτίμηση της συμβολής των διαστημικών συστημάτων στο θέμα ασφάλεια και άμυνα σε ότι αφορά την εμπειρία που συγκεντρώθηκε από τις επιχειρήσεις και αποστολές της ΕΕ, η οποία όμως δεν είναι ευρέως διαδεδομένη, είναι η ιεράρχηση των απαιτήσεων των χρηστών στη πράξη. Η μελέτη ΕΟΔ²⁰ δείχνει ότι υπάρχει άμεση ανάγκη για τακτικά αποκεντρωμένα συστήματα με τις ακόλουθες προτεραιότητες: Τηλεπικοινωνίες, Εντοπισμός Θέσης και Πλοήγηση καθώς και έρευνα και Διάσωση, ενώ σε δεύτερο στάδιο υφίσταται απαίτηση για λοιπά συγκεντρωτικά Συστήματα (που χρήζουν περαιτέρω επεξεργασίας τα δεδομένα τους), όπως η παρατήρηση Γης (χάρτες και εικόνες), η πρόγνωση καιρού και οι υποκλοπές σημάτων-παρεμβολές.

Η αξιολόγηση αυτή δείχνει ότι οι προτεραιότητες αυτές , που αφορούν βέβαια τον τομέα ΕΠΑΑ, δεν ήσαν σε απόλυτη αρμονία με εκείνες που είχε δώσει η ΕΕ στο έως τότε διαστημικό της πρόγραμμα, που μέχρι τότε είχε δώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη των δύο μεγάλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον εντοπισμό θέσης και πλοήγησης (Galileo) και τη παρατήρηση γης (GMES και σήμερα Copernicus). Το συμπέρασμα είναι λογικό, αφού όπως προαναφέρθηκε οι εν λόγω πολιτικές ασφάλειας και άμυνας είχαν αγνοηθεί αρχικά στο επίπεδο της Πολιτικής ΕΕ για το Διάστημα, πόσο μάλλον στο Πρόγραμμα που υλοποιούσε τη πρώτη.

Για το σκοπό αυτό η Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική του 2007 άλλαξε τη παλαιά προσέγγιση της και πλέον προβλέπει ένα μόνιμο δομημένο διάλογο, συντονισμό και συνέργειες μεταξύ όλων των δρώντων (στρατιωτικών και μη) για την κοινή χρήση στρατιωτικών και πολιτικών συστημάτων, με σκοπό την αποφυγή επικαλύψεων και εξόδων. Ειδικότερα, ο διάλογος θα πρέπει να επικεντρώνεται γύρω από το χρήστη: από τις απαιτήσεις των για τη σχεδίαση/απόκτηση δορυφορικών συστημάτων έως την εκμετάλλευση προϊόντων από αυτούς.

²⁰ Pierluigi Mancini, Géraldine Naja-Corbin (ESA coordinators), European Space and Human Security Working Group Report, European Space Agency, October 2006, http://www.agoria.be/upload/belgospace/ESHS_Report_Complete_%20Final%20091006.pdf (προσπέλαση 31/10/2014)

Δεν θα επεκταθούμε στην παρούσα ανάλυση στην υφιστάμενη κατάσταση για την Ελλάδα, αυτή έχει αναλυθεί σε αρκετές περιπτώσεις²¹ και τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι:

- **Δομή:** Δεν υπάρχει κεντρικός Φορέας. Το Θεσμικό περιβάλλον ανάπτυξης των σχετικών δραστηριοτήτων είναι «άναρχο», αφού απουσιάζει μία κεντρική ρυθμιστική εξουσία, οι φορείς είναι κατακερματισμένοι σε επιμέρους μονάδες, που καμμία δεν αναγνωρίζει την άλλη ως υπέρτερη τους με αποτέλεσμα να μην υπάρχει συντονισμός ή επιμερισμός κόστους και προϊόντων.
- **Εθνική Πολιτική Για το Διάστημα:** Δεν υπάρχει
- **Εθνικό Πρόγραμμα για το Διάστημα:** Η Ελλάδα διαθέτει σημαντικές ικανότητες σε δορυφορικά μέσα που μπορεί να συμβάλλουν σε πολλαπλούς τομείς της ασφάλειας και άμυνας. Όμως αυτές είναι κατακερματισμένες σε επιμέρους εθνικούς φορείς, χωρίς να είναι συνολικά καταγεγραμμένες, πολύ δε περισσότερο ιεραρχημένες. Οι κύριες δράσεις του Προγράμματος (το ύψος των διαχρονικών επενδύσεων για την ανάπτυξή του σε εθνικό επίπεδο είναι άγνωστο), επικεντρώνονται:
 - Στις τηλεπικοινωνίες: Ο ιδιωτικός τηλεπικοινωνιακός δορυφόρος Hellas Sat, και η δέσμευση της ομώνυμης εταιρείας για παροχή δωρεάν φάσματος στο Δημόσιο ως αντάλλαγμα της παροχής θέσης στη γεωστατική τροχιά.
 - Στη παρατήρηση Γης: Στον επίγειο σταθμό ΓΕΕΘΑ που λαμβάνει εικόνες από το στρατιωτικό πρόγραμμα Helios-2 (η Ελλάδα είναι συνιδιοκτήτης με 2,5%), στην υποδομή του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών για την λήψη εικόνων από τους δορυφόρους του Copernicus καθώς και στα διάφορα μετεωρολογικά προγράμματα.
 - Στη συμμετοχή στα δορυφορικά προγράμματα της ΕΕ και του ΕΟΔ καθώς και στα αντίστοιχα ερευνητικά προγράμματα που αναπύσσονται για την υποστήριξή τους.

Το σχετικά υψηλό κόστος των διαστημικών μέσων και οι περιορισμοί σχετικά με τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους υποδεικνύουν την ανάγκη εκμετάλλευσης των συνεργειών που ενυπάρχουν στα συστήματα διπλής χρήσης. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο ικανότητες ως οι ανωτέρω, χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο συνεργειών και από τους φορείς άμυνας αλλά και ασφάλειας.

²¹ Δείτε ανωτέρω υποσημείωση νο. 17, αλλά και το Αλέξανδρος Κολοβός « Εθνική Πολιτική και Θεσμική Οργάνωση για το Διάστημα: Ώρα για Δράση», ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ, σελ. 104-111, (6/2009).

Στη χώρα μας όμως και σε ότι αφορά στο τομέα εσωτερικής ασφάλειας και άμυνας, υπάρχει μια τυπική συνεργασία των φορέων ασφάλειας με τους συναφείς φορείς του Υπουργείου Άμυνας, χωρίς ιδιαίτερη έμφαση στα θέματα του Διαστήματος, που είναι σχετικά καινούργιος στους φορείς της ασφάλειας και αφού δεν τον γνωρίζουν επαρκώς, δεν έχουν εκφράσει συγκεκριμένες επιχειρησιακές απαιτήσεις, αλλά και προτάσεις συνέργειας για κάλυψη των απαιτήσεών τους από τα αντίστοιχα δορυφορικά μέσα που χρησιμοποιεί το ΥΠΕΘΑ, που έχει και τη μεγαλύτερη εμπειρία. Από την άλλη υφίστανται υποδομές, γνώση και εμπειρία όχι μόνο στο τομέα ασφάλειας αλλά και στον πολιτικό τομέα που θα μπορούσε εξίσου να χρησιμοποιήσει για τους σκοπούς του το ΥΠΕΘΑ (όπως η υπό ανάπτυξη υποδομή για λήψη εικόνων από τους δορυφόρους του Copernicus, Sentinels, του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών).

Ένα τυπικό σχέδιο δράσης εναρμονισμού της εσωτερικής κατάστασης με τα ευρωπαϊκά δρώμενα στη θεματική «Διάστημα», περιλαμβάνει τα ακόλουθα ιεραρχικά στάδια :

- Εκπόνηση πολιτικής,
- Νομοθετικό πλαίσιο,
- Θεσμικό πλαίσιο, που συμπεριλαμβάνει τη συνεργασία,
- Ανάπτυξη ικανοτήτων (ανθρώπινοι πόροι και κατάρτιση),
- Επιχειρησιακά καθήκοντα και
- Υποδομή και εξοπλισμός.

Στη χώρα, κάποια από τα παραπάνω στάδια, είτε απουσιάζουν είτε υφίστανται κατακερματισμένα για το συγκεκριμένο τομέα και προς τούτο αναφέρονται οι ακόλουθες ενδεικτικές προτάσεις εσωτερικής πολιτικής για την βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης²²:

²² Κάποιες από τις προτάσεις αυτές αναλύθηκαν στη Διακλαδική Ημερίδα με τίτλο "Επιχειρησιακή Εκμετάλλευση Διαστήματος για σκοπούς Ασφάλειας και Άμυνας: Εξελίξεις-Προκλήσεις για την Ελλάδα", Σχολή Ικάρων, (5/2012). Δείτε το Αλέξανδρος Κολοβός, "Το Θεσμικό Πλαίσιο οι Δρώντες και οι Προκλήσεις Εκμετάλλευσης της Διαστημικής Τεχνολογίας στην Ελλάδα". <http://www.slideshare.net/alexanderkolovos/alexandros-kolovos-on-the-hellenic-institutional-framework-in-space-15547918#btnNext>

1. Η επίγνωση επί των Νέων Τάσεων.

Μια πρώτη πρόκληση είναι η αντίληψη που έχουν οι φορείς αυτοί για τον εαυτό τους στο νέο σκηνικό ασφάλειας της ΕΕ. Για το λόγο αυτό απαιτείται μια ενημέρωση επί των διεθνών τάσεων που καταγράφονται²³. Οι σύγχρονες απειλές περιστρέφονται γύρω από τομείς της εσωτερικής ασφάλειας όπως η επιτήρηση συνόρων, η παράτυπη/παράνομη μετανάστευση, οι κρίσιμες υποδομές. Προφανώς οι ελληνικές Ενοπλες Δυνάμεις εξακολουθούν να αποτελούν ένα κύριο δρώντα, αλλά σε αυτό το πλαίσιο όχι πλέον τον μοναδικό. Φορείς όπως Ελληνική Αστυνομία, Πυροσβεστική, Λιμενικό, διαδραματίζουν ένα συνεχώς αναβαθμιζόμενο ρόλο. Η προσέγγιση που έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ είναι η κοινή χρήση των μέσων και ειδικά αυτών έχουν υψηλό κόστος (μεταξύ των οποίων τα δορυφορικά, που χαρακτηρίζονται ως κλασσικά μέσα διπλής χρήσης). Μάλιστα από την ΕΕ προβάλλεται η αναγκαιότητα διπλής χρήσης (πολιτικής και στρατιωτικής) συστημάτων που συμβάλλουν στην ασφάλεια και στην άμυνα και η αναγκαία συνέργεια των φορέων.

Σημαντικότερο ρόλο στη νέα αυτή προσέγγιση διαδραματίζει η οικονομική ύφεση, που επηρεάζει την εξέλιξη όλων των εθνικών προγραμμάτων. Στο βαθμό αυτό οδηγεί στην επανεξέταση της δυνατότητας κάλυψης των πάσης φύσεως εθνικών απαιτήσεων από τις υφιστάμενες ικανότητες, ενώ παρουσιάζει και ευκαιρία βελτιστοποίησης της υφιστάμενης κατάστασης αντί της συνεχούς επέκτασης σε νέα συστήματα. Για το σκοπό αυτό κρίνεται ως απαραίτητη η εισαγωγή ενημερωτικών διαλέξεων για τις εφαρμογές του Διαστήματος, κυρίως στο χώρο της ασφάλειας. Αυτή η ενημέρωση πρέπει να αρχίσει από το χαμηλότερο επίπεδο (αυτό των παραγωγικών Σχολών), να επεκταθεί σε επίπεδο Σχολείων επιμόρφωσης και να συνεχιστεί μέσω ενημερώσεων για τα υψηλόβαθμα στελέχη. Η αλλαγή του τρόπου σκέψης μπορεί να αποδειχτεί ως το πιο σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη των απαιτούμενων συνεργειών μεταξύ των στρατιωτικών και μη φορέων.

²³ Όπως αναφέρει και ο ΓΓ ΟΗΕ Butros-Butros Ghali στο βιβλίο του “Διεθνής Συνεργασία στο Διάστημα: Δραστηριότητες για Ενίσχυση της Ασφάλειας στην μετά-Ψυχροπολεμική Εποχή” το τέλος του ψυχρού πολέμου και οι επακόλουθες αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον ασφαλείας, έχουν δημιουργήσει νέες δυνατότητες όσον αφορά τη χρησιμοποίηση της διαστημικής τεχνολογίας ως μέσο προώθησης της διεθνούς ειρήνης, σταθερότητας και ασφάλειας σε όλες τις μορφές της (πολιτική, στρατιωτική, οικονομική και περιβαλλοντολογική), λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι όλα τα είδη ασφάλειας σχετίζονται μεταξύ τους και κανένα δε μπορεί να θεωρηθεί απομονωμένο από τα άλλα. Δείτε τη Περιοδική Μελέτη Νο. 7: ‘Διεθνής Συνεργασία στο Διάστημα: Δραστηριότητες για Ενίσχυση της Ασφάλειας στην Μετα-Ψυχροπολεμική Εποχή’, Μετάφραση Έκθεσης του Γ.Γ. ΟΗΕ Μπούτρος Μπούτρος-Γκάλι, Εθνικό Κέντρο Διαστημικών Ερευνών, Απρίλιος 1994 σελ.25.

2. Οι ευρωπαϊκές κατευθύνσεις ως οδηγός για την υιοθέτηση θεσμικών αλλαγών:

α. Αυτό πρακτικά σημαίνει σε υψηλό εθνικό Επίπεδο:

- (1) Αναγνώριση του ρόλου του Διαστήματος, είτε επιγραμματικά μέσω μιας απόφασης σαν και αυτή που λήφθηκε από το Συμβούλιο ΕΕ τον Μάιο του 2003, είτε μέσω ενός επίσημου κειμένου Πολιτικής Διαστήματος που, ανάμεσα σε άλλα, αναγνωρίζει το Διάστημα ως μια από τις ελληνικές πολιτικές προτεραιότητες, σε ρόλο αντίστοιχο με αυτό που του αποδίδει η ΕΕ.
- (2) Καθορισμός Κεντρικού Φορέα Λήψης Αποφάσεων. Ο φορέας αυτός, αποφασίζει για την Πολιτική Διαστήματος, τον καθορισμό μακροπρόθεσμων αντικειμενικών σκοπών και την κατάρτιση του Προγράμματος με τις ιεραρχημένες προτεραιότητες της χώρας στο Διάστημα.
- (3) Καθορισμός εκτελεστικής Υπηρεσίας, η οποία θα υλοποιεί τις αποφάσεις του παραπάνω Κεντρικού Φορέα Λήψης Αποφάσεων. Η υπόψη Υπηρεσία θα υποστηρίζει το Κεντρικό Φορέα με εισηγήσεις για την διαστημική πολιτική και τις εν γένει διαστημικές δραστηριότητες & ευκαιρίες και που θα διαχειρίζεται το Διαστημικό Πρόγραμμα σύμφωνα με τους αντικειμενικούς σκοπούς και την ιεράρχηση που θα πρέπει να καθορίζει η παραπάνω Πολιτική. Ενδεικτικές πιθανές μορφές αυτής έχουν αναλυθεί προγενέστερα²⁴ και περιληπτικά περιλαμβάνουν: Διυπουργική Επιτροπή σε ορισμένο Υπουργείο, αυτόνομη Υπηρεσία, εθνική Υπηρεσία εντός κατάλληλου Υπουργείου και επίβλεψη συντονισμού Δραστηριοτήτων από Γραφείο Πρωθυπουργού.

β. Στο επόμενο επίπεδο των εθνικών φορέων Ασφάλειας και Άμυνας:

- (1) Καθορισμός / Επικαιροποίηση της επιμέρους Πολιτικής Διαστήματος, στην οποία να προβλέπεται και ο συντονισμός - συνέργεια φορέων στον υπόψη τομέα²⁵.
- (2) Δημιουργία σημείου εστίασης/φόρουμ συζήτησης για αλληλοενημέρωση επί απαιτήσεων και ικανοτήτων και συντονισμό δράσεων.

²⁴ Αλέξανδρος Κολοβός, «Εθνική Οργάνωση για την εκμετάλλευση του Διαστήματος: Επιλογές για τους Λήπτες Αποφάσεων», Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Κείμενο Εργασίας Νο. 22/2011, σελ.14, (9/2011), http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2011/09/22_2011_-WORKING-PAPER_-Alexandros-Kolovos.pdf (προσπελάστηκε στις 31/10/2014)

²⁵ Το Υπουργείο Άμυνας είναι ίσως το μόνο Υπουργείο που καθόρισε την επί μέρους πολιτική του για το Διάστημα (υπ. αριθμ. 6/34/1995 γνωμάτευση του Συμβουλίου Αρχηγών Γενικών Επιτελείων ΣΑΓΕ (Νοέμβριος 1995)), που επικαιροποιήθηκε, με αφορμή τη συμμετοχή στο πρόγραμμα Helios-2, το Νοέμβριο 2007.

- (3) Ανάπτυξη θεσμικού πλαισίου-μηχανισμού κατ' αρχήν ανάμεσα στους κυβερνητικούς χρήστες, που να επιτρέπει την ανταπόκριση σε αυτές τις κατευθύνσεις. Ένα επιτυχές παράδειγμα σε εσωτερικό επίπεδο, αποτελεί και η ενσωμάτωση της οδηγίας ΕΕ Inspire στο νόμο περί «Εθνικής Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών (2010)» που ενισχύει τη δυνατότητα συνέργειας μεταξύ των διαφόρων χρηστών στη χώρα για ανταλλαγή δεδομένων.
- (4) Ενδεικτικές πρακτικές συνέργειες μεταξύ φορέων άμυνας και ασφάλειας πέραν της κοινής εκπαίδευσης ανθρώπινων πόρων και από τους δύο φορείς σε ειδικά σχολεία για κοινές θεματικές ενδιαφέροντος (πχ στη φωτοερμηνεία), είναι ο καθορισμός συγκεκριμένων κοινών επιχειρησιακών καθηκόντων και ασκήσεων καθώς και η κοινή εκμετάλλευση υποδομών και εξοπλισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: Κάποιες από τις λοιπές 5 χώρες του στρατιωτικού δορυφόρου Helios-2 (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία και Βέλγιο) υποστηρίζουν και τον τομέα ασφάλειας με προϊόντα που προέρχονται από αδιαβάθμητες εικόνες, που διαθέτουν όμως υψηλή ευκρίνεια. Στην Ελλάδα αυτό δεν αγνοείται πλέον, αλλά εν τούτοις οι μέχρι σήμερα συνέργειες είναι περιορισμένες. Νομικά το ΥΠΕΘΑ, εφόσον υπάρξει αίτημα πχ από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, μπορεί να εξετάσει τη δυνατότητα παροχής κατάλληλων προϊόντων στους χρήστες εσωτερικής ασφάλειας (ενδεικτικά για σκοπούς πχ επιτήρησης συνόρων, για σχεδίαση αποστολών, αποτύπωση/έλεγχο σχεδίων σε ψηφιακά προϊόντα).²⁶ Και εδώ η αλλαγή αντίληψης είναι σημαντική μιας και διαδεδομένη υπήρξε παλαιότερα η αντίληψη ότι τα υφιστάμενα στρατιωτικά δορυφορικά συστήματα είναι μέσα υψηλής αξίας που πρέπει να προστατευτούν και όχι μοιραστούν και να καταναλωθούν από όλους αυτούς που τα έχουν ανάγκη.

Συμπερασματικά, το νέο περιβάλλον ασφάλειας σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση επιβάλλει επανεξέταση των δομών μας. Η Ελλάδα διαθέτει σημαντικές ικανότητες σε δορυφορικά μέσα που μπορεί να συμβάλλουν σε πολλαπλούς τομείς της ασφάλειας, αλλά πιθανολογείται ότι δεν έχει πια την πολυτέλεια να αναπτύσσει αυτόνομες δράσεις σε κάθε ένα τομέα ξεχωριστά. Για το σκοπό αυτό η υλοποίηση κάποιων από τις παραπάνω προτάσεων πολιτικής στο τομέα της ασφάλειας και άμυνας θα μπορούσε να συμβάλει στην αύξηση του συντονισμού των επιχειρήσεων, δραστηριοτήτων και των προγραμμάτων των επιμέρους φορέων, να οργανώσουν καλύτερα τους αντίστοιχους ρόλους τους σχετικά με το Διάστημα,

²⁶ Στις προβλέψεις αρχικής εκμετάλλευσης του προγράμματος, αναφέρεται ότι «Η χρήση των προϊόντων εικόνας Helios-2 με διαβάθμιση «Περιορισμένη Διανομή», επιτρέπεται ανάμεσα σε κυβερνητικούς χρήστες, μέσα σε πλαίσια αυστηρώς εθνικά, χωρίς να απαιτείται προηγουμένως η έγγραφη συγκατάθεση των λοιπών συμμετεχόντων στο ευρωπαϊκό αυτό κοινοπρακτικό πρόγραμμα». Νόμος 3456/20-3-2007/ΦΕΚ 66, τεύχος Α, Παρ.4, αρ. 2.2 Κανόνες Χρήσης

ώστε να αντιμετωπίσουν επιτυχέστερα τις απειλές και προκλήσεις στο νέο περιβάλλον ασφάλειας.

Κείμενα Πολιτικής ΕΛΙΑΜΕΠ

- PP02.01**, Philippos Savvides, “Cyprus at the Gate of the European Union: Scenarios, Challenges and Prospects”, 2002
- PP02.02**, Stavridis Stelios, “The Barcelona Process after Valencia and Seville: What Priorities for the 2003 Greek Presidency?”, 2002
- PP03.03**, Thanos Dokos, “NATO’s Mediterranean Dialogue: Prospects and Policy Recommendations”, 2003
- PP03.04**, Constantine Michalopoulos, “A Strategy for Trade Integration in South East Europe: Accomplishments and Future Challenges”, 2003
- PP05.05**, Ian Lesser, “Security and Strategy in the Eastern Mediterranean”, 2005
- PP05.06**, Anna Triandafyllidou, “Migration Policy in Greece”, 2005
- PP06.07**, Loukas Tsoukalis (ed.), “Higher Education in Greece”, 2006
- PP07.08**, Nikos Koutsiaras (research team: Anna Vallianatou and Elli Siapkidou), “The European Constitution After (a Period of) Reflection” (in Greek)”, 2007
- PP07.09**, Thanos Dokos (ed.), “Greek National Security Policy in the 21st Century”, 2007
- PP08.10**, Janis A. Emmanouilidis, “Conceptualizing a Differentiated Europe”, 2008
- PP08.11**, Stephen C. Calleya & Δημήτρης Κ. Ξενάκης, “Ασφάλεια & Στρατηγική Συνεργασία στη Μεσόγειο: Οικοδόμηση Εμπιστοσύνης & Πρόκληση Συγκρούσεων”, 2008
- PP08.12**, Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης, “Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ασφάλεια & Αγωγοί Φυσικού Αερίου στη Ν.Α. Ευρώπη: Ένα Νέο Πεδίο Ελληνοτουρκικής Συνεργασίας”, 2008
- PP10.13**, Λουκάς Τσοούκαλης, “Μια Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή να ανταποκριθεί στην παγκόσμια εποχή: μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση;” 2010
- PP10.14**, Ευάγγελος Βενέτης, “Οι σχέσεις Ελλάδας Ιράν” 2010
- PP11.15**, Γιώργος Γλυνός, “Εκπροσώπηση και διαπραγμάτευση στα όργανα της Ε.Ε. και συντονισμός της άσκησης και της εφαρμογής των Ευρωπαϊκών πολιτικών στην Ελλάδα” 2011
- PP11.16**, Θάνος Ντόκος, “Προκλήσεις Εσωτερικής Ασφάλειας” 2011
- PP11.17**, Thanos Dokos, “Energy developments and Greek foreign policy: The Southern Gas Corridor as a major opportunity for Greece” 2011
- PP12.18**, Thanos Dokos, “Who lost Greece? The geopolitical consequences of the Greek crisis”, 2012
- PP12.19**, Δημήτρης Κατσίκας, “Ανταγωνισμός, σταθερότητα και ρύθμιση στον ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό τομέα”, 2012
- PP12.20**, Ευάγγελος Βενέτης, “Η Ελληνική Διπλωματία και η Αραβο-Ισραηλινή Διένεξη”, 2012
- PP12.21**, Θεόδωρος Τσακίρης, “Η Ενεργειακή Διάσταση της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής: Από τη Διπλωματία των Αγωγών στη Παραγωγή Υδρογονανθράκων”, 2012
- PP14.22**, Theodore Tsakiris, No 22 Shifting sand or burning bridges, 2014
- PP14.23**, Αλέξανδρος Κολοβός, “Η Πολιτική Διαστήματος της ΕΕ για σκοπούς Ασφάλειας και Άμυνας: Προτάσεις Εσωτερικής Πολιτικής”, 2014

Το ΕΛΙΑΜΕΠ

Το ΕΛΙΑΜΕΠ είναι ένα ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ερευνητικό και εκπαιδευτικό ίδρυμα. Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν εκφράζει, ούτε εκπροσωπεί συγκεκριμένες πολιτικές απόψεις. Επιχειρεί μόνο να λειτουργήσει ως βήμα ελεύθερου διαλόγου και ως κέντρο παραγωγής και διακίνησης ιδεών.

Το ΕΛΙΑΜΕΠ χρονολογείται από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 στο πλαίσιο ανεπίσημων συναντήσεων πανεπιστημιακών, στρατιωτικών, διπλωματών και δημοσιογράφων. Ο στόχος των συναντήσεων αυτών ήταν να προσφέρουν μια ανεξάρτητη, ακαδημαϊκή άποψη σχετικά με τις εξελίξεις στις περιοχές της Μεσογείου, της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μαύρης Θάλασσας, στους τομείς της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και των διατλαντικών σχέσεων που ενδιέφεραν άμεσα την Ελλάδα. Τον Απρίλιο του 1988, οι συναντήσεις αυτές πήραν θεσμοθετημένη μορφή και έτσι δημιουργήθηκε το Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Ευρωπαϊκής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ).

Από την ίδρυση του, το ΕΛΙΑΜΕΠ έχει αναπτύξει πολλές και σημαντικές δραστηριότητες και έχει γίνει γνωστό σε ακαδημαϊκούς, πολιτικούς και επιχειρηματικούς κύκλους στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ακολουθώντας τις εξελίξεις της ευρύτερης περιοχής, οι δραστηριότητες του ΕΛΙΑΜΕΠ διευρύνθηκαν για να συμπεριλάβουν ερευνητικά προγράμματα που θα συνέβαλαν στην εδραίωση των δημοκρατιών της Ανατολικής, Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης με τη δημιουργία κοινωνίας των πολιτών, αποτελώντας ένα σημείο αναφοράς ανάμεσα σε ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς σε θέματα κοινωνικοπολιτικά, ασφάλειας και Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η διαφοροποίηση αυτή έγινε σαφέστερη το 1993 όταν το ΕΛΙΑΜΕΠ άλλαξε το όνομα του, ώστε να αποτυπώνει τα διευρυμένα ενδιαφέροντα του Ιδρύματος: Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (το ακρωνύμιο παρέμεινε το ίδιο). Η ονομασία του Ιδρύματος εμπεριέχει ένα σαφές μήνυμα: στο πλαίσιο της ΕΕ και της εκκολαπτόμενης συλλογικής κυριαρχίας, πρέπει να θέσουμε τα όρια μεταξύ αυτού που ονομάζουμε Ευρωπαϊκή πολιτική και παραδοσιακή εξωτερική πολιτική.

Τα τελευταία χρόνια, το ΕΛΙΑΜΕΠ διεύρυνε τις δραστηριότητες του, παρέχοντας μεγαλύτερη πληροφόρηση και διαχέοντας κείμενα πολιτικές, οργανώνοντας εκπαιδευτικές διαλέξεις, σεμινάρια επίλυσης συγκρούσεων και διεθνή συνέδρια, δημοσιεύοντας βιβλία, άρθρα και ενημερωτικά δελτία.

